

א-טו

אי רצה רב עיליש לקבל על עצמו בעסקא זו פלגא בהפסד, ויהיה נחשב החצי אצלו במלוה שהרי קיבל אחריות על חצי, יקבל בשכרו תרי תלתי באגרי, והשישית ברווח, שהיא נוספת על ההלוואה, היא שכרו על התעסקותו בחצי הפקדון של חברו.

אמר רב כהנא: אמריתא לשמעיתא זו של רבא שאמר במעשה עם בני רב עיליש, שמפרשים השטר או שהמתעסק יקבל לעצמו יותר ברווחים, או שישא המתעסק בפחות אחריות בשכר התעסקותו, **קמיה דרב זביד מנהרדעא, ואמר לי** שאין לפרש במעשה זה שרב עיליש היתה כוונתו להתנות על כזה שכר.

אלא, **דלמא, רב עיליש — טובל עמו בציר הוה,** והיה שכרו מנותן העסקה בטבילה זו שטובל פתו.

ואמר רב נחמן, הלכה כרבי יהודה, שטבילת ציר מספיקה להחשב שכר על עבודת המתעסק.

אמר ליה רב כהנא: לאו הלכתא כרבי יהודה

אתמר. (27)

אלא, כולם התכוונו לאותה שיטה איתמר.

הכי נמי מסתברא שאין כוונת הגמרא שהלכה כרבי יהודה, אלא שרבי יהודה ורבי יוסי ברבי יהודה ורבן שמעון בן גמליאל, כולם בדרך אחת הלכו.

דאי לא תימא הכי, למה ליה למיחשב ולמימר: הלכה, הלכה, שהלכה גם כרבי יהודה וגם כרבי יוסי ברבי יהודה וגם כרשב"ג, **לימא הלכה כרבי יהודה,** דמיקל מכולהו, ומתיר בשכר של טבילת ציר, וכל שכן שמספיק שכר של מריטת הצמר או גללים, ולא היו צריכים לומר שהלכה כשלשתם.

ואם בכל זאת נאמר הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה והלכה כרשב"ג, כוונת הגמרא היא לומר, שכולם לשיטה אחת נתכוונו.

אמר רב: אם אמר נותן העסקה למתעסק, אנו נחלוק בהפסד וכן בשכר שהבהמה תשביח עד שליש מדמיה, ומותר שלישי

עצמו שלישי בהפסד, אם נאמר שיש כאן שלישי מלוה ושני שלישי פקדון, איך יתכן שעל טרחה בשני שלישי פקדון ישתכר שישית, כמו טורח בחצי פקדון, לכן נקט הרמב"ם שלעולם יש כאן חצי מלוה שמשכתרים עליה שישית, או ע"י תוספת ברווח, או ע"י הפחתה של שישית מן האחריות של המתעסק.

27. להלכה הביאו התוס' מחלוקת, דעת ר"ת שהלכה כרבן שמעון בן גמליאל, והקשו עליו מרב ושמואל לקמן שדווקא קציצת דינר או ראש עגל נחשבים שכר, אבל גללים אינם מספיקים

המלוה בכך הוא שכרו, מהרמב"ם נראה לא כן שכתב שאם פחתו יפסיד המתעסק שלישי, שהרי הוא חייב בחצי הפחת מפני שחצי המעות מלוה, מבואר שלעולם חצי המעות מלוה והיה בדין שיפסיד חצי באחריות, אלא ששכרו במה שהנותן יטול ממנו שישית מהאחריות וישאר על המתעסק שלישי באחריות.

ויש הכרח לפרש כהרמב"ם שהרי לרש"י באופן שמקבל שני שלישי בריוח וחצי בהפסד יש כאן חצי פקדון שהרי באחריות חלוקים הם בשוה, ועל טרחה בחצי מקבל שישית תוספת בשכר, ובאופן שמקבל חצי בריוח ומקבל על

בשכרך, ובחלק שתשביח הבהמה יותר משליש דמיה תקבל לעצמך, ונמצא ששכרו במה שאינו חולק עם הנותן, בשבח היותר משליש שהשביחה הבהמה⁽²⁸⁾.

הרי זה מותר, ואין לחוש לאיסור ריבית.

אלא, אמר שמואל:

קוצץ לו דינר⁽³⁰⁾ בשכרו, כדי שיהיה למתעסק שכר בין ירויה ובין כשלא ירויה^(א30).

ואף על פי שפעמים שלא תשביח הבהמה יותר משליש ולא ישתכר כלום, מכל מקום כיון שאם תשביח יותר משליש יקבל לעצמו השבח, הרי זה מותר⁽²⁹⁾.

29. בתוס' הקשו שהלא יש כאן צד אחד בריבית, שעל הצד שלא תשביח הבהמה לא יקבל שום שכר, ובאופן זה אף רבי יהודה לא אמר צד אחד בריבית מואם כיון שאין ביד לזה או מלוה לגרום שיהיה ריבית או לא, ותירצו שכיון שמצוי שיש רווח יותר משליש, ויהיה בזה שכר למתעסק, לכן הקלו חכמים, וכ"כ לעיל גבי ביצים מוזרות.

ולכא' לפי הרמב"ם הנ"ל לא קשה שמיד ברווח הראשון מגיע למתעסק שלישי.

30. הרמב"ם והטור שניהם למדו שאם קצץ הנותן עם המתעסק בתחלת העסקה ששכרו דינר מותר, והטור למד כך מדברי שמואל קוצץ לו דינר, וסבר שמדובר שקצצו בתחלת העסקה, ולכן א"צ שכר כפועל או שני שלישי. וסבר הטור ששמואל לא דיבר ביש לו בהמה אחרת, כיון שאז גם אם לא קצצו מראש מספיק דינר.

אבל הרמב"ם למד שקוצץ דינר של שמואל מדובר ביש בהמה אחרת, והו' אלמד דין זה שבאין בהמה אחרת אם קצצו מראש מספיק דינר, מדברי רב ריש עגלא לפטומא וכת' א' לקמן שאין לו בהמה אחרת.

30א. מלשון הרמב"ם נראה שאפילו פחות מדינר מועיל, ואפילו כל שהוא מספיק, אבל בשו"ת

להיות שכר למתעסק, והביאו ר"ח שהסיק שהלכה כרבי שמעון שיש לשלם שכר גמור.

28. הרמב"ם פירש מותר שלישי באופן אחר מרש"י, שבכל הרווחים שיהיו יטול המתעסק שלישי, דהיינו שמיד כשיהיה רווח מקבל שלישי, ודלא כמו שכתב רש"י שבשליש הראשון חולקים בשווה. ואין למתעסק ממנו שום שכר, ולכא' יש להקשות על הרמב"ם שהרי שיעור זה של שלישי ריוח הוא שכר מושלם למתעסק, כמו שמצאנו שלרמב"ם שני שלישי בשכר הוא שכר מושלם כמו פועל בטל. שאפילו כשלא סכמו מראש על שום שכר יכול לשלם לו כפועל או שני שלישי, וא"כ מה החידוש פה שביש לו עסק אחר אפשר לשלם מותר שלישי, הלא גם בלי עסק אחר אפשר לשלם כך.

ותי' הש"ך שהרמב"ם לשיטתו שבכל שני שלישי שנאמר באין לו עסק אחר על המתעסק לבחור אם מעדיף יותר שכר או פחות באחריות, וכאן החידוש שביש לו עסק אחר נחשב מספיק שכר מה שהנותן מחליט שיהיה שכרו בשני שלישי רווח או בשליש אחריות ועי"ל שהרי הרמב"ם סבר שמותר שלישי ל"ד שלישי מן הרווח אלא גם עשירית ברווח, וזה ודאי לא שכר מושלם כפועל, א"כ דווקא במקום שיש עסק אחר או קצץ מראש מועיל עשירית ברווח.

ומקשינן: וכי סבר רב שאין קוצצין לו דינר, אלא מספיק שיקבל שכר אשר יהיה תלוי על הספק אם ירויח.

והאמר רב, אם נתן אדם עגל לחברו לפטמו, ויחלקו בשכרו בשוה, יטול המתעסק בשכרו ריש עגלא, לפטומא. שיטול המתעסק בפיטום את ראש העגל בשכר טרחתו [מלבד מחצית הרווח].

מאי לאו, מדובר באופן דאמר ליה הנותן למתעסק, מותר שלישי בשכר, וכיון שלא ברור שיגיע לו שכר, לכן צריך ליתן לו את ראש העגל כולו בשכרו, על הצד שהבהמה לא תשביח יותר משליש, כדי שיהיה לו שכר ודאי. ומוכח שסבר רב שצריך לקצוץ לו דינר.

ומתרצינן: לא באופן כזה אמר רב.

אלא באופן דקאמר ליה הנותן למפטם: יש לך ברירה לבחור בין שני סוגי תשלום עבור טרחתך:

אי או שיהיה שכרך "מותר שלישי". ובאופן זה לא ברור שיהיה לך שכר.

אי או שיהיה שכרך "ריש עגלא לפטומא". ובזה שכרך ברור וקצוב, שגם אם לא תשביח הבהמה שלישי, תקבל בכל ענין את ראש העגל.

נמצא, שלרב אין צריך ליתן למתעסק שכר ודאי, אלא מספיק ליתן לו אפילו ספק שכר כדי להמנע מאיסור ריבית.

איבעית אימא, לעולם יש לשלם למתעסק שכר ודאי, וזהו מה שאמר רב שצריך ליתן ראש העגל בשכר הפיטום.

וכי קאמר רב שאפילו שכר מסופק, של מותר שלישי בשכר, מותר, הוא כגון דאית ליה בהמה⁽³¹⁾ למתעסק, שיש לו לטרוח בבהמותיו גם בלי עסקה זו⁽³¹⁾, ובשביל בהמה נוספת אין כאן עוד טורח.

בית דוד כתב שצריך דווקא דינר כדי שיהיה שכר הניכר.

31. הרי"ף והרא"ש שסברו קציצת דינר מועילה דווקא ביש בהמה אחרת, אבל באין בהמה אחרת אפילו קצצו מראש לא מועיל דינר אלא שכר כפועל או שני שלישי. פסקו כתירוץ זה ולמדו שבדווקא נאמר שאם יש בהמה מספיק לרב מותר שלישי ולשמאל דינר, ובאין בהמה אין חילוק בין קציצה מראש לבסוף לעולם ישלם כפועל או שני שלישי ברווח או שלישי בהפסד. והרמב"ם למד שאמנם רואים פה שביש בהמה אחרת מספיק דינר אבל אין להוציא מזה

שאם קצצו מראש לא יועיל דינר. אלא הוא סבר שאם קצצו מראש מספיק דינר, והשומות של שני שלישי ופועל בטל נאמרו באופן שלא קצצו מראש, אלא באמצע או בסוף רוצים להמנע מריבית.

31א. מדברי רש"י נראה שדווקא אם יש לו בהמה דהיינו אותו עסק לעצמו כמו מה שקיבל להתעסק, אז הקלו בשכר פחות והטעם כיון שאינו טורח יותר. ומלשון הרי"ף יש ללמוד שבכל עסק אחר שיש לו, וטעם הקולא כיון שאין המתעסק צריך לעזוב עבודתו הקודמת, ולכן הקלו שא"צ לשלם כפועל.

בשכר שטרך בחלק הפקדון של רבי אלעזר. וכמו כן **יהיב** נתן רבי אלעזר, **פלגא רווחא** לאריס, כיון שחצי הבהמה בתורת מלוה היא אצלו, והריוח מגיע לו כאילו היתה הבהמה של האריס.

רצתה אשתו של האריס שירויה יותר, **אמרה ליה דביתהו**, אשתו של האריס, לבעלה: **אי משתתפת בהדיה**, אם היית משתתף עם רבי אלעזר בקניית הבהמה, וחצי הבהמה היתה שלך, בבעלות גמורה כשותף, ולא בתורת מלוה, **יהיב לך** רבי אלעזר **נמי אליתא**, את כל האליה, בחלקך⁽³³⁾.

דאמרי אינשי: גביל לתורא, בטורח שמגבל שעורים לפני שור אחד, **גביל לתורי**,⁽³²⁾ יכול לגבל בלי תוספת טורח עבור שני שורים.

רבי אלעזר מהגרונאי זבין קנה בהמה, ולא רצה לטרוח בה בעצמו, אלא ליתנה לאדם אחר שיטרוח בה בתורת עסקה.

ויהיב ליה לאריסיה נתנו לאריסו בעסקא, שהוא יפטמו ויחלקו שניהם בשבח.

מפטים ליה, פיטמו האריס, **ויהיב ליה רישיה באגריה**, את ראש הבהמה כולו נתן לאריס,

בתורת עסקה, אלא שותפים גמורים הם והחצי של ר"א כל רווחיו מגיעים לר"א. ולכן סברה אשת האריס שכיון שטורח בחלקו של ר"א חנם בלי לקבל אפילו רבע מן הרווחים, לכל הפחות יתן לו את האליה בשכרו.

ומיושב גם למה ר"א לא חשש לריבית כיון שלא היתה כאן שום מלוה. אלא הגיע לאריס שכר טרחה מועט, וכיון שהוא אריס גם זה לא צריך לשלם לו כמבואר בגמרא.

וכ"כ הרי"ף והרמ"א שכתב שותפות אינה בתורת עסקה כאשר האחד מתעסק בשני החלקים, ובטעם הדבר י"ל שכ"מ שתקנו חכמים עסקה הוא כדי שיעסק בחלק חברו היטב, לכן תקנו שירויה מן החצי ע"י שיהיה אצלו בתורת מלוה. אבל באופן שהחצי שלו, בלא"ה יתעסק בזה היטב, ולכן לא תקנו כאן מלוה, וממילא אין חשש ריבית. אבל מהרמב"ם פ"ו משותפים ה"א נראה שבכל שותפות החצי של השותף שאינו עוסק. ה"ז אצל המתעסק בתורת עסקה, ודינו של המתעסק לקבל שלושת רבעי הרווח, החצי שלו ועוד רבע משל חברו, והשותף האחר מקבל רבע מן הרווחים.

32. הקשו התוס' שא"כ בכל עסקה נאמר סברא זו, שהמתעסק טורח ממילא בחצי ההלוואה הנחשב כשלו, ולא יחשב תוספת טרחה מה שטורח בחצי הפקדון של חברו, ותירצו שאם אין למתעסק בהמה אחרת אלא זו, א"כ בהמה של שותפות כ"א צריך לטרוח ביומו, ואם בכ"ז המתעסק טורח כל יום מגיע לו שכר עבור הימים שהיה על הנותן לטרוח בעצמו.

33. בתוס' הקשו על דעתה של אשת האריס שהרי מתחלה כשהיתה הבהמה כולה של רבי אלעזר קיבל האריס את כל הראש, ועכשיו שטורח בחצי בהמה של ר"א יקבל את כל החצי. וביאר מהר"ם שתוס' סברו שבאותו חצי של ר"א הרי האריס טורח בעסקה רבע מלוה ורבע פקדון, וכשם שבתחילה כשהיה עסקה על כל הבהמה קיבל כל הראש, עכשיו שיש עסקה בחצי בהמה מגיע לו חצי הראש, ועוד הקשו על תשובת ר"א השתא שותפי אגן הלא יש כאן עסקה בחצי של כ"א ומגיע לאריס שכר כדי שלא יהיה עוסק ברבע הפקדון תמורת רבע המלוה שבידו, ויראה ריבית. ובתירוצם חזרו בהם התוס' שאין החצי של ר"א אצל האריס

שאתה טורח בחלק הפקדון שלי בשכר מה שהלויתי לך, ואסור, משום מיהזי כריבית.

אבל השתא, שהשתתפת אתי בקנית הבהמה, אין כאן שום מלוה, ואין לחוש לריבית, אלא שותפי אנן.

מאי קאמרת, טרחנא טפי פורתא, ומגיע לך שכר במה שאתה טורח בחצי שלך להכניס ולהוציא יחד עם החצי שלך, וכדין כל פועל, (34) איני צריך לשלם לך מעט שכר זה, כיון שאתה אריס שלי בשדותי.

וכמו שאמרי אינשי: סתם אריסא, למרי ארעא קמשעבד נפשיה לאתויי ליה רעיא, וכמו שסתם אריס מביא מרעה לצאן חנם, כך פה שכר מועט על תוספת הטרחה שלך בחלקי, איני צריך לשלם.

תנו רבנן: אדם שקיבל מעות מחבירו להתעסק בהם, עד מתי מתקיימת העסקה ביניהם?

אזל האריס, זבין בהדיה, קנה עם רבי אלעזר בהמה אחרת בשותפות גמורה. והיה האריס טורח בחלקו ובחלק רבי אלעזר. וכשבאו לחלוק ברווחים, פליג ליה רבי אלעזר מאליתא, כמו שחלקו את כל הבהמה.

אמר ליה רבי אלעזר: תא נפלגיה לרישא, ותקח את חלקך המגיע לך, שהוא חצי הראש.

אמר ליה האריס: השתא, כמעיקרא נמי לא! נמצא שעתה, כאשר נעשיתי שותף בבהמה, נעשה שכרי גרוע ממה שהיה לי בעבר, כשהייתי מקבל עיסקא גרידא.

אמר ליה רבי אלעזר, אמת הדבר שאיני צריך לשלם לך עכשיו שכר אפילו כבתחילה.

כי עד האידנא, זוזי של חלק הפקדון, דידי הו, ואתה טרחת במעות שלי. אי לא הוה יהיבנא לך טפי פורתא על חלק הרווחים שמגיע לך מכח המלוה שלך, היה נראה

לאריס בהמות משלו, אבל מכיון שממילא עוסק בחצי שלו נחשב מה שעוסק בחצי השני שהוא בתורת עיסקא, כאדם שיש לו בהמות אחרות מחמת החצי שלו. ואף על פי שבתוס' ד"ה דאמרי אינשי כתבו שאין להחשיב המתעסק כיש לו בהמות אחרות מחמת חצי המלוה, יש לחלק בפשטות שדווקא שם החצי מלווה אינו שלו בבעלות גמורה אלא מלווה בידו לענין שהרווחים מגיעים אליו, לכן אמרו התוס' שם שכל אחד צריך לעסוק ביום אחר. משא"כ פה שיש חצי שהוא שותף לגביו וחצי הקרן שלו ממש בבעלות גמורה, באופן כזה בלאו הכי מטפל בה בכל יום, וה"ו נחשב כיש לו בהמה אחרת שמגיע לו שכר מועט. ובאריס גם מזה נפטר.

34. תירוץ הגמרא לפי שיטת הרמב"ם הנ"ל שבשותפות יש עסקה על חלק השותף שאינו מתעסק, שמדובר שהאריס היו לו בהמות אחרות משל עצמו, ובאופן כזה לא מגיע לו אלא שכר מועט כדינר, וכמו שנקטו רב ושמואל לעיל שביש לו בהמות אחרות מספיק שכר מועט, ובמקום שהמתעסק הוא אריסו של בעל הבית כמו פה, אינו מחוייב לתת לו אפילו שכר מועט כיון שהאריס משועבד לבעל הבית ודרכו לעשות לו חנם, וממילא אין חשש ריבית בזה שלא נחשב עובד חנם תמורת חלק המלוה שהרי זה כאילו שלמו לו אלא שאריס אינו מקבל מעט שכר זה.

ובלח"מ תירץ באופן אחר שלעולם אין

ששנינו: **השם בהמה לחבירו והולידה, עד מתי חייב המתעסק לטפל בוולדות, שהרי חצי הולדות שייכים לנותן העסקה מרווחי חלק הפקדון, והמקבל אינו רוצה להתעסק בחצי זה שאינו מרויח ממנו כלום.**

בדקה ל' יום ובגפה נ' יום, כמו שמצאנו שהתורה הטילה על הישראל לטפל בבכור לפני שמוסרו לכהן, כך הוא הטיפול של ל' יום ונ' יום הוא חלק מהעסקה לפני שמוסר את הולדות לבעלים.

רבי יוסי אומר: בדקה, ג' חודשים, מפני שטיפולה מרובה.

ודנה הגמרא: **מאי טיפולה מרובה?**

מפני ששיניה דקות, ואינה יודעת לאכול לבדה, וצריכה לאמה ולאדם שיטפל בה.

מכאן ואילך, שעבר זמן זה שהיה צריך לטפל בוולדות עבור הנותן, נוטל המתעסק לעצמו בוולדות, מחצה שלו, שהרי החצי מגיע לו, שהרויח מחצי המלוה של העסקה, וחצי מחצה בשל חבירו. ועוד רבע מקבל המתעסק שהוא החצי מחלק חבירו, כיון שאנו רואים את חלק חבירו שהוא מתעסק בו מעבר לזמן העסקה הקודמת, כעסקה חדשה ויש לחלק את החצי של בעל הבית רבע למתעסק ורבע לבעל הבית⁽³⁵⁾.

השם בהמה לחבירו, שיעסוק בה ויהיו חצי הרווחים למתעסק, וגם חצי מהאחריות עליו, עד מתי חייב לטפל בה, ואינו יכול לומר לנותן איני רוצה להתעסק בה יותר⁽³⁵⁾.

סומכוס אומר: באתונות שמונה עשר חדש, בגדרות שהם בהמה דקה וטיפולא מרובה יותר, כ"ד חודש.

ואם בא המתעסק לחלוק בתוך זמנו, כשעדיין לא עברו י"ח או כ"ד חודש, חברו מעכב עליו מלחלוק עד שיגיע הזמן.

אבל אינו דומה טיפולה של שנה זו הראשונה לטיפולא של שנה אחרת.

ומקשינן: **מאי "אבל" דקאמר? אדרבה זהו הטעם שמעכב בעל הבהמה על המתעסק מלחלוק. ומלשון "אבל", משמע שבאים לסייג את הדין הקודם.**

ומתריצין: **אלא, טעם הדין שהמתעסק אינו יכול לבטל את העסקה קודם סיום זמנה, לפי שאינו דומה טיפולה של שנה זו הראשונה לטיפולא של שנה אחרת. וכיון שמנהג המדינה שהמקבלים מטפלים עד זמן זה, אינו יכול להפסיק קודם לכן.**

תניא אידך, שהנידון עד מתי מחוייב להתעסק לא מדובר על הבהמה עצמה שקיבל, אלא על הולדות שנולדו ממנה, לפי

כבר גדולה. והמתעסק מעכב עליו שמגיע לו להמשיך בעסקה ולעבוד בשנה זו פחות, והקשה על זה רש"י מלשון חייב לטפל, משמע שמדובר על המתעסק.

36. לענין עמל ומזון מבואר ברש"י שא"צ לשלם למתעסק, מאחר והחצי של הולדות הוא

35. לפי הפירוש הפשוט ברש"י הסוגיה מדברת באופן שהמתעסק אינו רוצה לטפל, מאחר ושנה שניה דורשת טיפול רב יותר מאחר וזקוקה ליותר מזונות.

ועוד הביא ירוש אחר שבעל הבהמה הוא הרוצה להפסיק את העסקה מאחר ובשנה השניה אין הרבה טורח להכניס ולהוציא כיון שהבהמה

רב מנשיא בר גדא היה עוסק בבהמה בעיסקה, והולידה וולדות.

שקל, נטל מחצה שלו ברווחים שהגיעו מהוולדות, כיון שחצי הבהמה היתה מלוה, מגיע למתעסק חצי הוולדות רווחי המלוה, ובנוסף לזה וחצי מחצה בשל חבירו, לקח עוד רבע מתוך החצי שהרויח הפקדון של בעל הבית, כיון שעכשיו עוסק בחצי זה של בעל הבית בתורת עיסקה, ומגיע רבע לו ורבע לחבירו.

אתא לקמיה דאביי לברר אם נהג כדין,

אמר ליה אביי: מאן פלג לך? וכיון שחלקת בעצמך בלי שומה, ואולי היה מגיע לחלק חברך יותר, השומה בטלה⁽³⁷⁾, והעסקה של הבהמה הראשונה נמשכת, וממילא מגיע לו רק חצי מהוולדות, ומהרווחים של הוולדות כדין, העסקה של הבהמה⁽³⁸⁾.

ועוד טעם למה לא מגיע לך ברווחים יותר מחצי, שהרי מקום שנחגו לגדל הוא, ותנן, מקום שנחגו לגדל, יגדילו. ועדיין לא הגיע כלל זמן החלוקה, שהרי מדין העסקה הקודמת, עדיין מחובתך לגדל את הוולדות.

מעשה בהנהו תרי כותאי, כותים, דעבוד עסקא של שותפות בהדי הדדי.

אזיל חד מינייהו, רצה האחד מהם לסיים את השותפות ביניהם. פליג זוזי, חילק לשניים את מעות השותפות בלא דעתיה דחבריה, ונטל את מחצית המעות לעצמו.

אתו לקמיה דרב פפא, שיפסוק להם, האם החלוקה בטלה, מאחר ונעשתה בלא דעת השותף, או שהיא קיימת.

אמר ליה רב פפא למי שטען נגד החלוקה:

לו רק חצי, משא"כ לפי התוס' אין דין להתנות אלא אפשר לחלוק בלי להתנות, ובהגיע הזמן גם בלי לחלוק כבר מגיע לו שלושת רבעי הרווחים, מדין העסקה החדשה בחצי של בעל הבית, וקו' הגמרא רק על עצם החלוקה שי שלברר אם נעשתה חלוקה צודקת או לא.

38. מבואר ברמב"ן שלפי פירוש זה של רש"י כל אחד מן הטעמים בגמרא יש בו סיבה גמורה לבטל את החלוקה, ולומר שלא מגיע למתעסק יותר מחצי, אולם לתוס' מאחר וסברו שא"צ להתנות על חלוקה אלא בהגיע הזמן יש חלוקה, והרי המתעסק עובד בחצי חברו בעסקה, א"כ הטעה הראשונה של הגמרא מאן פלג לך באה לומר שיש לבדוק אם החלוקה נכונה אבל לעולם מגיע למתעסק ג' רבעים מזמן שצריך לחלוק, והטענה השניה שבכלל לא מגיע

קן גמור אצל המתעסק ולא רק מלוה, ובאופן כזה אנו אומרים שבלאו הכי מטפל בשל עצמו כל יום, ואין כמעט עוד תוספת טורח ומזון מה שמוסיף לטרוח עבור הרבע פקדון של חבירו (וכמו שכתבנו לעיל בשם הלח"מ). ולפי הרמב"ם שביארנו מסקנת הגמרא גבי ר"א מהגרונאי שמדובר שהחצי שלו, ובחצי של חבירו הרי הוא טורח בתורת עסקה, ובכ"ז הוצרכו לומר שמדובר דווקא באריס ולכן א"צ לשלם את התוספת טורח, א"כ כאן שמדובר בסתם אדם שאינו אריס, יחלוק על דברי רש"י ויסבור שיש לשלם עמל ומזון, וכ"כ הריטב"א.

37. ברמב"ן ביאר לפי שיטת רש"י שכיון שדינו לשום ואח"כ להתנות שיורד בתורת עסקה, עכשיו שהשומה בטלה בטל גם התנאי, וכשלא התנה לפי רש"י העסקה הקודמת נמשכת ומגיע

מאי נפקא מינה לך במה שחלק שותפך לבדו? והרי **חכי אמר רב נחמן: זוזי, כמאן דפליגי דמו**.

כיון שהמעות קיימות בעין, הרי הן כאילו הן חלוקות בין שניכם, כי אין צורך בשומה כדי לחלוק מעות [כמו בשאר חפצים], אךא כל אחד מהשותפים יכול ליטול את מעותיו, בלי צורך בשומה.

לשנה אחרת, עשו ביניהם שוב עסק בשותפות, ו**זבון המרא** קנו שניהם יין **בהרי הדדי**, בשותפות ביחד כדי למוכרו במחיר יקר.

קם אידך, השני, שבשנה הקודמת טען אצל רב פפא נגד חלוקת השותפות שלא בשומה, ועתה הוא לא רצה עוד את השותפות ביין, **פליגי ליה**, חלק את היין לשניים, **בלא דעתיה דחבריה**.

אתו שוב לקמיה **דרב פפא** לדין, כשהחולק את הכסף בשנה הקודמת טוען עתה נגד חלוקת היין שלא בשומה.

אמר ליה רב פפא למי שחלק את היין לעצמו: **מאן פלג לך?** מי הוא הבר סמכא שחלק לך את היין! ? אולי לא היתה השומה שלך כראוי, והרי היא בטלה.

אמר ליה אותו שותף שחלק עתה את היין, ובשנה החולפת טען נגד חלוקה שכזאת: **קא חזינא** רואה אני, **דבתר דידיה**⁽³⁹⁾ **קא אתי מר!** נוכח אני לדעת כי אתה פוסק תמיד לטובת זה שכנגדי. כיון שכבר פעמיים פסקת לטובתו, בשנה שעברה, כשהוא חלק המעות לבדו, פסקת שחלוקתו חלוקה, ואילו השנה, כשאני חלקתי את היין לבדי, פסקת שהדין עמו, וחלוקתי בטלה.

אמר רב פפא: כהאי גוונא⁽⁴⁰⁾ שיש לו ט-ב-1 לטוען כך מקום לחשוד שהיתה טעות, כיון

למתעסק יותר מחצי כיון שמנהג המקום להמשיך ולגדל את הוולדות. דהיינו שתמשך העסקה הקודמת עד שיגדילו וחלקו חצי כבתחילה.

39. לגירסא זו הכוונה דידיה לטובת האחר, ולגירסא דידי הכוונה שאתה פוסק כנגדי.

40. בתוס' דייקו שדווקא פה שהיה מקום לחשוד לעיוות הדין, צריך להודיע לבעל דין את הטעם. אבל בסתם אין להודיע הטעם. ואדרבה אם היה לו טענות או מלגלג על הדיינים, מנדים אותו. והקשו משנים שנתעצמו בדין, שכופין אותו ודן בעירו, ואם אומר כתבו לי מאיזה טעם דנתוני, כותבים לו. ותירצו, שדווקא שם שכפו אותו לרון במקום זה, יש לכתוב לו הטעם,

שיראה שדינו אמת. אבל בסתם מקום, שדנו אותו מדעתו, אין לומר לו הטעם. וברמב"ן ובר"ן כתבו שאין חילוק בין סתם אדם למקום שכפו אותו לרון שמקום זה, ובשניהם אין כותבים הטעם, אלא רק שפלוני טען כך וחבירו השיבו כך, והוא ילך עם זה לבי"ד הגדול, והם ידעו כבר את הטעם. ודווקא אצלנו שיש מקום לחשד, אז כותבים טעמו של דבר.

והביא הר"ן שהראב"ד ור"י חלקו על זה וסברו שאין לכתוב למי שרוצה אף את הטענות של הבע"ד, ובמקום שכפו או בחשד אין כותבין ממש את הטעם. וברא"ש כתב שאין לדייק מסוגיין אלא אפילו סתם רצה כותבין לו הטעם. ומה שאמר רב פפא שכה"ג צריך לאודע הכוונה שאפילו אם לא שאל הטעם יש לומר לו משום